

Fokus & Forum

– *Dialog mellem læserne og redaktionen*

Politikerne opfordrer os til at stå sammen – men viser de selv det gode eksempel?

Det nye år har på mange måder fået en dramatisk start set i lyset af de alvorlige internationale hændelser, der sker overalt i vore omgivelser. Det europæiske fællesskab er i dag presset både udefra og indefra. Vores eget samfund har oplevet en politisk turbulens, som har rystet det politiske system på dramatisk vis. Fremtiden ser på mange måder sort ud.

De mange uforudsete hændelser har skabt usikkerhed, frygt og rådvildhed blandt mange mennesker. Store og uoverskuelige udfordringer tårner sig op og skaber politisk kaos, opbrud og afmagt i et samfund, som vi ellers troede hang sammen. Vort demokratiske fællesskab har tilsyneladende svært ved at navigere og finde vej i en situation, hvor interesse modsætninger, store kulturforskelle og yderligtgående holdninger kommer op til overfladen i et hidtil ukendt omfang. Et uforudset ydre pres af flygtninge og asylansøgere, et fortsat globalt økonomisk konkurrencepres, de tiltagende og uløselige klimaforandringer og et komplekst og dyrt velfærdssamfund under evigt økonomisk pres har bragt det danske samfund i en alvorlig krise, ikke kun økonomisk, men især kulturelt og politisk. Det politiske systems krise og vægelsindethed har skabt åbninger for yderligtgående bevægelser, som ikke ønsker at skabe et stabilt samfund til fælles bedste, men måske snarere det modsatte. Mange af disse opbrudstendenser minder os om det politiske kaos, som opstod i 1930'erne, som vi alle frygter kan gentage sig, og som dengang banede vejen for radikaliserede regimer og ondartede »ismer« med enorme menneskelige lidelser til følge.

Men vi er som folk tilsyneladende ikke herre over udviklingen. Selv de bedste politiske håndværkere må give op over for det politiske kaos. For det handler ikke om politisk styring oppefra, men om at udvikle og forankre en menneskebåret samfundsbevidsthed, der kan modstå presset, angsten og de uforudsete trusler både udefra og indefra. Desværre har vi i dag et svagt og ustabilt demokratisk system, som primært kæmper for at bevare sig selv på kort sigt til næste valg. Et regime, som alene evner at forholde sig til og reparere på de umiddelbare kortsigtede detailproblemer, men som ikke magter at finde langsigtede bæredygtige løsninger til gavn for menneskesamfundet og de næste generationer. Vi er i dag på vej til at destruere den gode danske samfundsmodel, der byggede på demokrati, nærhed, lighed og tillid.

Krisen har også åbnet op for erkendelsen af et andet problem, nemlig vores begrænsede evne til at forstå, italesætte og forholde os til fremtidens grundlæggende samfundsudfordringer og være i stand til at forny de fælles demokratiske værdier. Vi har i for mange år været politisk optaget af at sikre velfærdsstatens materielle krav, men til gengæld har vi glemt at styrke menneskesamfundets kulturelle, sociale og relationelle kapital og sammenhængskraft. En ændring heri vil stille krav om et stærkt fælles samfundsansvar og en etisk båret kulturel dannelse. Det er her, svaghederne ved vort åndløse og materielle præstationssamfund kommer op til overfladen. I denne relation har udøverne af kunsten, filosofien og videnskaben et stort fælles ansvar som aktive synlige inspiratorer og illustratorer af behovet for at kunne skabe et menneskeværdigt alternativt samfund. Men her har vi skabt et alvorligt problem. I vor iver efter at øge produktiviteten, effektiviteten og konkurrenceevnen, har det politiske system sat sig på kunsten og videnskaben og begrænset deres ressourcer, ytringsfrihed og indflydelse på meningsdannelsen. Børn og unge lærer at gøre sig nyttige i produktionssamfundet, men ved ikke hvordan et meningsfyldt demokrati kan fungere. Vi har i dag i høj grad behov for en bevægelse, der stiller spørgsmål til, hvilket samfund vi har brug for i fremtiden. Men det er svært at skabe en sådan demokratisk proces. Samfundets innovative potentialer bliver i stigende grad styret og koloniseret af den frembusende centraliserende og ensrettede Konkurrencestat, hvor menneskers kreativitet, udfoldelse og innovationskraft er blevet institutionaliseret, regelbundet og sat under statens kontrol ud fra snævre partielle kortsigtede økonomiske styringskriterier. Borgernes evne til frit at kunne udfordre, kritisere og forny samfundets etablerede institutioner, statens ensidige rationelle styringssyn og manglende etiske udsyn er blevet stækket gennem begrænsende regler, rammer og ressourcer.

Forskningen bør f.eks. fremover tillægges et større fagligt ansvar og et bedre og friere resourcegrundlag for at kunne udforske samfundets fremtid og dermed udvide mulighedsrummet med nye perspektiver og paradigmer. Men desværre er forskningen blevet metodefikseret, specialiseret og gjort ensidigt dokumenterende og instrumentel. Dermed har forskerne mistet det åbne og grænseoverskridende kritiske syn på samfundsudviklingen. Den skabende del af vort samfund er blevet underkastet stadig større økonomiske nedskæringer og handlingsbegrænsninger. De kolde hænder har overalt fortrængt de varme, sociale og menneskenære kræfter. Den politiske magtelite tror, at man kan skabe et bedre samfund gennem økonomiske besparelser og incitament. Konsekvenserne af dette menneske- og samfundssyn har politikerne svært ved at forstå og forholde sig til. Derfor er der brug for alternative visioner på fremtidens samfund, som aktivt involverer borgerne i processen. Vi har brug for en ny alternativ politisk kultur, der evner at skabe nye visioner for et fremtidigt menneskeværdigt og bæredygtigt samfund.

Det er i det relationelle dialog- og procesfelt tæt på borgernes liv og deres håb om at skabe et bedre samfund, at en række tænketanke, bevægelser og frivillige ildsjæle nu arbejder sammen for at mobilisere og forankre en bred konstruktiv folkelig debat om fremtidens uudnyttede mulighedsrum. Det handler her om at se menneskesamfundet ud fra andre værdier end de traditionelle, institutionelle, politiske og økonomiske rammer. I denne mang-

foldige skare af opsøgende og frie stemmer indgår SACRE-bevægelsen, som kæmper for et alternativt samfund på kanten af de etablerede institutioner. SACRE studerer, hvordan kunst og kultur i et tæt samspil med borgernes kreativitet, entusiasme og livsverden kan mobilisere alternative sociale udsyn, demokratiske dannelsepotentialer og virtuelle rum for menneskers livsudfoldelse og livskvalitet.

SACRE, som står for Society, Art, Culture, Risk og Emancipation, peger især på en række potentialer for samfundets fornyelse, som er afgørende for fremtidens samfundsskabelse og menneskers livskvalitet. De vigtigste ambitioner er følgende:

- En erkendelse af betydningen af menneskesamfundets skjulte potentialer og ressourcer, som statens magtfulde styringsinstitutioner og mangel på politisk fantasi og udsyn i høj grad hæmmer og binder fast i markedsmekanismer, teknokrati, bureaukrati og ensidig præstationsjagt.
- En fri mobilisering af det kreative processuelle samspil mellem samfundets forskellige meningsdannere, videnbærere og deres skjulte handlingspotentialer. Det gælder såvel fagfolkene, kunstnerne, borgerne, de frasorterede, de rebelske, de anderledes tænkende som politikerne, djøf'erne etc., der hver især begrænses og koloniseres af samfundets institutioner, specialisering og præstationsformalisme. Det handler om at styrke mangfoldigheden og debatniveauet overalt i samfundet. Vi har masser af smarte løsninger og metoder, men det kniber med at stille de relevante og vigtige spørgsmål omkring det at udforske menneskesamfundets uendelige mulighedsrum. Det kræver nemlig et andet sprog end det, som tales på Christiansborg.
- Det handler om at udvikle en alternativ økonomisk tankegang, der ligger ud over Konkurrencestatens markedslogik og styringsrationalitet, og som tager afsæt i menneskers uendelige kreative drivkræfter og skjulte uudnyttede relationelle potentialer. Vi må arbejde på at opsøge, skabe og realisere nye syn på at holde hus med menneskers tid og handlinger på en etisk bæredygtig måde, der fremmer størst mulig lykke og tilfredshed for alle.
- En dybdegående fornyelse af samfundet må inddrage og trække på en lang række nye og gamle ideer fra bl.a. filosofiens, kunstens, kulturlivets, samfundsvidenskabernes og socialpsykologiens tankeverden. Der vil ikke være tale om at tage afsæt i et færdigt afklaret, evidensbaseret og systemisk menneske- samfunds- og metodesyn. Det har vi allerede prøvet til hudløshed, uden at det skabte andet end forandringslede. Vi vil snarere tage udgangspunkt i deltagernes åbne, emergerende og eksperimenterende muligheder for at forstå og udvikle nye syn på menneskelivets udfoldelse i et komplekst, foranderligt og globalt samfund med stadig nye sociale udfordringer og uendelige muligheder for menneskelig livsudfoldelse og værdiskabelse. Vi tror ikke, at vi hidtil har fundet den endelige og bedre samfundsmodel, som er robust nok til at håndtere menneskelivets mangfoldighed. Men der er nemlig masser af udfordringer, ideer og muligheder at arbejde videre med.
- Det er set i lyset af de store samfundsudfordringer og behovet for en gennemgribende demokratisk samfundsfornyelse vigtigt at udvikle et stærkt aktivt medborgerskab. Realiseringen af denne ambition forudsætter en bred aktivistisk involvering af borgerne i sam-

fundsdebatten. Danmark er et af de lande, hvor afstanden mellem magteliten og den almindelige borger fortsat er lille sammenlignet med andre vestlige lande. Derfor er vi nået langt i udviklingen af et emergerende og opsøgende nærdemokrati. Men vi ser også stærke tendenser til, at nærdemokratiet i de sidste 30 år har fået mindre betydning og gennemslagskraft. F.eks. har statens tiltagende magt, den forvaltningsmæssige centralisme og ensretning, det underkendte arbejdspladsdemokrati, de globale mediers tiltagende indflydelse på samfundsdebatten og meningsdannelsen, været med til at reducere den enkeltes evne til at deltage og markere sig i samfundets problemer. Det er her vigtigt at styrke relationerne mellem magteliten og borgerne ved at skabe en bred forståelse for betydningen af borgernes deltagelse og indflydelse i samfundsdebatten, hvilket vil have stor betydning for fremtidens alternative samfundsudvikling. Det er jo engagerede ildsjæle, der kan skabe et bæredygtigt samfund. Det opstår ikke gennem regler, reformer og rationaler. Debatten om demokratiets udfoldelse og udviklingsmuligheder er i dag begrænset, ikke mindst blandt de unge i uddannelses- og forskningssystemet, som har svært ved at finde sig selv i det virkelighedsfjerne viden- og metodekaos. Distancen mellem samfundets problemer og ungdomskulturernes værdier og virkelighedssyn er blevet stadig større. Uddannelsessystemet ledere og fagfolk er i stigende grad blevet koloniseret af den allestedsnærværende styringslogik og fungerer som loyale producenter af simple færdigheder til nytte for Konkurrencestatens driftsmæssige markedsinteresser. Der er mange tegn i samfundet på, at demokratiet ikke fungerer til gavn for borgerne, men primært skal være til gavn for staten. Tænk blot på borgernes involvering i de politiske partier, den stigende politikerlede og det tiltagende embedsmandsvælde omkring de afgørende politiske beslutningsprocesser.

Det er vigtigt, at vi i uddannelsessystemet og i samfundsdebatten genetablerer en bred folkelig interesse for fremtidens samfundsudvikling og de sociale og menneskelige konsekvenser af, at vi ikke får styrket samfundets demokrati, dannelse og forståelse af de menneskelige konsekvenser af den tiltagende centralisering, ensretning og fremmedgørelse.

SACRE er blot ét blandt flere videnscentre og dialogfora, der har til formål at styrke demokratiet og borgernes ejerskab til samfundet. SACRE arbejder sammen med en række andre bevægelser i Skandinavien, som har et tilsvarende kritisk syn på samfundsudviklingen og arbejder på at skabe en ny forståelse for demokratiets politiske udviklingspotentiale og betydningen af borgernes aktive involvering i fællesskabets fremtidige udvikling. SACRE ser det som sin mission at udvikle et intensivt samspil mellem disse forskellige debatfora og udbrede ideen om det gode menneskeliv og det alternative samfund til gavn for alle borgere.

Dette samspil tænkes først og fremmet skabt gennem åbne tværgående dialogprocesser, positivt lyttende aktører, eksperimenterende læringsforløb og fælles involverende handlinger til indbyrdes inspiration og åben videndannelse ude i samfundet. Det er jo vigtigt at huske, at »det handler om vores samfund«

Preben Melander